

УДК 81'272

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/70-1-38>**Наталія КИЩЕНКО,**

orcid.org/0000-0002-7685-4518

кандидат філологічних наук,

доцент кафедри міжнародних відносин та гуманітарних дисциплін
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова
(Київ, Україна) natochka230@gmail.com

ДІЛОВА АНГЛІЙСЬКА МОВА ЯК КОНСТРУКТ АНГЛОМОВНОГО ПОЛІТИЧНОГО ДИСКУРСУ

У статті розглядається проблематика визначення поняття дискурсу, що залишається актуальною в мовознавстві на протязі багатьох років. Дискурс, як лінгвістична категорія, представляє собою складний та багатозначний об'єкт дослідження, що перебуває на перетині мовознавства, прагмалінгвістики, психолінгвістики, соціолінгвістики та лінгвокультурології. Ця стаття висвітлює складність визначення дискурсу, яка полягає у його проміжному характері між мовою, спілкуванням, мовною поведінкою з одного боку та текстом, фіксуванням з іншого. Багато термінів у різних лінгвістичних підходах трактуються неоднозначно, а саме поняття дискурсу виявляється в центрі цієї неоднозначності. Протягом багатьох років визначення поняття дискурсу є однією із проблем у мовознавстві. Дискурс як лінгвістична категорія є складним та багатозначним об'єктом дослідження. Складність ця полягає в тому, що дискурс є явищем проміжного характеру між мовою і спілкуванням, мовною поведінкою, з одного боку, і текстом, що фіксується з іншого боку. Багато термінів, що використовуються у лінгвістиці мови, прагмалінгвістиці, психолінгвістиці, соціолінгвістиці та лінгвокультурології, трактуються неоднозначно. До них належить і поняття дискурсу. У сучасній лінгвістиці існує багато визначень дискурсу. Вчені визначають дискурс як мову, що присвоюється мовцем, на противагу розповіді, яка розгортається без експліцитного втручання суб'єкта висловлювання. Існує безліч визначень даного терміна. Голландський вчений Т.А. Ван Дейк пропонує розуміти дискурс у широкому та у вузькому значенні. У широкому значенні дискурс (як комплексна комунікативна подія) є комунікативна подія, що відбувається між тим, хто говорить, слухає в процесі комунікативної дії у певному часовому та просторовому контексті. Ця комунікативна дія може бути мовленнєвою, письмовою, мати вербальні та невербальні складові. Типові приклади – звичайна розмова з другом, діалог між лікарем та пацієнтом, читання газети.

Ключові слова: політичний дискурс, англійська мова, комунікація, лінгвістична категорія.

Nataliia KISHCHENKO,

orcid.org/0000-0002-7685-4518

Candidate of Philological Sciences,

Associate Professor at the Department of International Relations and Humanitarian Disciplines
Ukrainian State Dragomanov University
(Kyiv, Ukraine) natochka230@gmail.com

BUSINESS ENGLISH AS A CONSTRUCT OF ENGLISH POLITICAL DISCOURSE

The article examines the problem of defining the concept of discourse, which remains relevant in linguistics for many years. Discourse, as a linguistic category, is a complex and multifaceted object of research at the intersection of linguistics, pragmalinguistics, psycholinguistics, sociolinguistics, and linguistic and cultural studies. This article highlights the difficulty of defining discourse, which lies in its intermediate nature between language, communication, linguistic behavior on the one hand, and fixed text on the other. Many terms in different linguistic approaches are interpreted ambiguously, and the very concept of discourse is at the center of this ambiguity. For many years, defining the concept of discourse has been one of the problems in linguistics. Discourse as a linguistic category is a complex and ambiguous object of research. This difficulty lies in the fact that discourse is a phenomenon of an intermediate nature between language and communication, language behavior, on the one hand, and the fixed text, on the other hand. Many terms used in language linguistics, pragmalinguistics, psycholinguistics, sociolinguistics, and linguistic and cultural studies are interpreted ambiguously. The concept of discourse belongs to them. In modern linguistics, there are many definitions of discourse. E. Benveniste was the first to introduce the term «discourse» in linguistics. He defines discourse as language appropriated by the speaker, as opposed to narrative, which unfolds without the explicit intervention of the subject of the utterance. There are many definitions of this term. Dutch scientist T.A. Van Dijk suggests understanding discourse in a broad and a narrow sense. In a broad sense, discourse (as a complex communicative event) is a communicative event that takes place between the speaker and the listener in the process of communicative action in a certain temporal and spatial

context. This communicative action can be spoken, written, have verbal and non-verbal components. Typical examples are a casual conversation with a friend, a dialogue between a doctor and a patient, reading a newspaper.

Key words: *political discourse, English language, communication, linguistic category.*

Постановка проблеми. Дискурс у вузькому значенні (як текст чи розмова) – це вербальна складова комунікативної дії, про яку йдеться як про «текст» чи «розмову». У цьому сенсі термін дискурс позначає завершений чи продовжується «продукт» комунікативної дії, його письмовий чи мовленнєвий результат, який інтерпретується реципієнтами. Тобто дискурс у найзагальнішому розумінні – це письмовий чи мовний вербальний продукт комунікативної дії.

Мета статті дослідити термін «політичний дискурс» як один із найживіших і водночас один із найбільш багатозначних.

Виклад основного матеріалу. Дискурс співвідноситься з поняттям текст, формою тексту, з довільним фрагментом тексту. Т.А. ван Дейк дискурсом називає «актуально сказаний текст».

Терміни мова і текст як два аспекти дискурсу будуть видовими по відношенню до родового терміну дискурс, що їх об'єднує. Дискурс розуміється широко – як усе, що говориться і пишеться, іншими словами, як мовна діяльність, що є «в той же час і мовним матеріалом», причому в будь-якій його репрезентації – звуковий або графічний.

Дискурс співвідноситься з поняттям висловлювання, з групою висловлювань, цільним мовленнєвим твором, у зв'язку з цим можна виділити три основні підходи до трактування позначеного поняття: перший підхід здійснюється з позицій формально чи структурно орієнтованої лінгвістики та визначає дискурс як «мову вище за рівень речення або словосполучення»; другий підхід пов'язаний із функціональним визначенням дискурсу як будь-якого «вживання мови» у широкому соціокультурному контексті; Третій варіант визначення заснований на синтезі вищеназаних визначень – підкреслює взаємодію форми та функції – «дискурс як висловлювання», тобто дискурс це не примітивний набір ізольованих одиниць мовної структури «більше речення», а цілісна сукупність функціонально організованих, контекстуалізованих одиниць уживання мови.

1. Дискурс співвідноситься з поняттям стиль. Дискурс – спосіб говоріння, індивідуальна мова.

2. Під дискурсом розуміють мову, занурену в життя, промову, вписану в комунікативну ситуацію, процес і результат мовної діяльності (Петренко, 2007: 20).

3. Дискурс розглядають як вид діяльності, у якому відбито все багатство реальної ситуації,

тобто особистості комунікантів, їх мотиви, інтенції, соціальні статуси.

У дослідженні лінгвіста Е. Бенвеніста виявляється, що для багатьох жанрів виділити стійкі формальні характеристики дуже важко. Далі Е. Бенвеніст пропонує розглядати жанри як культурні концепти, позбавлені стійких мовних характеристик, та додатково виділяти типи дискурсу на основі емпірично спостережуваних та кількісно вимірних параметрів – таких, як використання форм минулого часу, дієприкметників, особистих займенників (Бенвеніст, 1974: 447).

Розглядаючи різноманітність функцій дискурсу можна дійти невтішного висновку у тому, що вони мають ідеологією політичної коректності і спрямовані досягнення політичних цілей у вигляді маніпулювання свідомістю публіки, зокрема у боротьбі влади. Беручи до уваги класифікацію різних авторів, О.В. Епштейн виділяє найзагальніші семантико-прагматичні категорії, тобто. властиві ознаки у складі політичного дискурсу:

- 1) образ автора;
- 2) адресативність;
- 3) інформативність (дана категорія більшою чи меншою мірою характеризує будь-який акт комунікації, але все ж таки безпосередньо залежить від комунікативних цілей дискурсу. Метою ж політичного дискурсу та його соціальним призначенням є навіювання адресатам необхідності політично правильних дій;
- 4) інтенціональність;
- 5) оціночність (виконується формування в соціумі певного ставлення до політичної події та такої її оцінки, яка необхідна даному суб'єкту);
- 6) конвенційність (клішированість, термінологічність, ритуальність (тобто стереотипізація поведінки);
- 7) емотивність/експресивність;
- 8) модальність (ставлення до дійсності у поданні того, хто говорить);
- 9) інтертекстуальність (відносини між суспільними та мовними структурами, що реалізуються в універсальному тексті, зведення загальних та приватних властивостей текстів, побудова висловлювання на рівні змісту);
- 10) соціокультурна контекстність (залучення до процесу сприйняття соціокультурних контекстів).

Особливою формою політичного дискурсу є інавгураційний дискурс, який у повному обсязі відображає і основну концепцію політичної

комунікації взагалі – персуазивність (прагматично-мовленнєвий вплив з метою переконання в процесі комунікації) та сугестивність (вплив на когнітивну систему адресата: процес впливу почуття, волю та розум).

Будь-який жанр може запозичувати специфічні особливості інших жанрів і суттєво змінювати свій лад та вигляд (Коптілов, 2003: 329).

Ідентифікувати його в такому випадку стає вкрай важко: один і той же жанр може по-різному сприйматися в різні епохи, і останнє слово в суперечці про його природу належить літературній традиції, або, інакше кажучи, освіченості читача.

З позицій соціолінгвістики дискурс – це спілкування людей, що розглядається з позицій їхньої приналежності до тієї чи іншої соціальної групи або стосовно тієї чи іншої типової речеповедінкової ситуації, наприклад, інституційне спілкування. Розмежовують два основні види дискурсу: інституційний та персональний.

Персональний, чи особистісно-орієнтований, дискурс має на увазі, що промовець виступає як особистість, з усіма властивими їй особистісними характеристиками та особливостями. Поділяючись на буттєвий та побутовий, персональний дискурс зорієнтований або на діалогічне, пунктирне спілкування на скороченій дистанції з підвищеним семантичним навантаженням на невербальну комунікацію (побутовий дискурс), або на переважно монологічне, насичене змістами спілкування розгорнутого характеру, представлене творами філософської, буттєвий дискурс).

У разі інституційного дискурсу промовець виступає як представник певного соціального інституту в рамках встановлених статусно-рольових та ситуаційно-комунікативних норм.

Як зазначають вчені, «ознаки інституційності фіксують рольові характеристики агентів та клієнтів інститутів, типові хронотопи, символічні дії, трафаретні жанри та мовні кліше. Інституційне спілкування – це комунікація у своєрідних масках». Інституційний дискурс є статусно-орієнтованою формою спілкування: комуніканти постають не стільки як особистості, індивіди, скільки як носії певного соціального статусу.

Виділяють політичний, адміністративний, юридичний, військовий, педагогічний, релігійний, містичний, медичний, діловий, рекламний, спортивний, науковий, сценічний та масово-інформаційний види інституційного дискурсу. Очевидно, наведений перелік може бути доповнений або видозмінений.

Політичний дискурс перетинається з педагогічним як політична соціалізація особистості. Під

політичною соціалізацією розуміється освоєння окремою людиною основних елементів відповідної політичної культури. Прийняття чи заперечення людьми пануючого соціального порядку і буде результатом дискурсивної діяльності, яка здійснює політичну соціалізацію. Специфіка цієї прикордонної освіти полягає у його двовимірному модусі – формальному та неформальному політичному вихованні, що здійснюється через державні навчальні заклади та у побуті (у розмовах з батьками, однолітками, сусідами). Юридичний дискурс перетинається із політичним у сфері державного законодавства (Кіщенко, 2023: 29).

Політична реклама – гібридний жанр політичного та рекламного дискурсу – спрямована на регуляцію ціннісних відносин у суспільстві, для політичної реклами (як і реклами взагалі) характерні різке звуження тематики, спрощеність у подачі проблеми, вживання ключових слів, простих, але виразних образів, повторення гасел, тавтологічність, еліптичність. Взаємини рекламного та політичного дискурсів визначаються спільною метою – вплинути на потенційного покупця/споживача через інформування до створення мотивації до дії. Основне завдання політичної реклами – сформувати певний імідж політичних діячів та партій та спонукати до певного ставлення до них (Van Dijk, 1998).

Згадку про економічний дискурс у рамках політичного ми знаходимо у вітчизняних дослідників. Основою політики держави є економічний курс, відповідно не можна уявити політичну комунікацію без усіх мовних актів, що використовуються при описі та характеристиці економічних реалій. Теми «криза» та «реформи» є проміжними і належать і тій, і іншій сфері одночасно.

Науковий дискурс відрізняє відстоювання своєї точки зору у процесі пізнання навколишнього світу та полемічність. Він не має прямого відношення до боротьби за владу, проте може бути використаний як допоміжний засіб для планування та корекції політичної діяльності.

Таким чином, у проведеному дослідженні було вивчено поняття дискурсу, особливості жанру політичного дискурсу та субжанру інавгураційного звернення (Cotton, 2006: 173).

Висновки. Метою політичного дискурсу є захоплення, утримання чи перерозподіл влади, переконання та спонукання до дії. Для такої комунікації характерний високий рівень маніпулювання; мова в політичному дискурсі є насамперед інструментом впливу, переконання та контролю. Така маніпулятивна спрямованість політичного дискурсу проявляється у мовних

актах інтеграції, орієнтації та агресії. Тому комунікативні тактики ідеологізації масової свідомості: легалізація, уніфікація, приховування та фрагментація у політичному дискурсі пов'язані безпосередньо з мовою, а саме з її мовними маніпуляціями, лінгвостилістичними засобами. Розробка ідеології передбачає використання спеціальних механізмів: стереотипізація, міфологізація, стандартизація.

Розгляд мовних особливостей дискурсу інаугураційних звернень дозволяє зробити висновок про те, що йому характерна мовна образність, що реалізується за допомогою стилістичних засобів, що розглядаються як система маніпулятивних мовних впливів, що аргументує політику. Таким чином, стилістичні засоби у мові інаугураційних звернень є ефективним вербальним способом

передачі емоцій слухачам, а також засобом формування політичного іміджу лідера.

Результати якісного аналізу також показують, що за допомогою стилістичних засобів реалізуються комунікативні тактики ідеологізації масової свідомості. Ці мовні стратегії дозволяють успішно маніпулювати аудиторією залежно від поставленої мети.

Мовленнєва тактика легалізації реалізується найчастіше за допомогою таких стилістичних засобів як асиндетон, полісиндетон, градація, анафора, епіфора та іншими. Уніфікація включає антитезу, паралелізми, анафору, анастрофу, антистрофу, порівняння, асиндетон і полісиндетон, інверсію та інші. Приховування представлене епітетами, метафорами, метонімією, літотою, перифразом, евфемізацією, антитезою, ідіомами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кіщенко Н.Д., Моргун І. О. Осмислення критеріїв мудрості у контексті міжнародних відносин. Київ: Актуальні Питання Гуманітарних Наук. 2023, 29 с.
2. Коптілов В.В. Теорія і практика перекладу. Київ: Вища школа. 2003. 329 с.
3. Петренко В.В. Особливості визначення політичної мови. Київ: Політичний менеджмент: № 2. 2007. с. 16–24.
4. Chilton P. *Analysing Political Discourse*, London & New York: Theory and Practice. Routledge, 2004. с. 226.
5. Chilton P., Schäffner C. *Analytic Approaches to Political Discourse*. Amsterdam and Philadelphia: Politics as Text and Talk. Benjamins, 2002. с. 245.
6. Cotton D., Favley D., Kent S. *Market Leader*. Upper-Intermediate Level Longman. London: Longman, 2006. с. 173.
7. Korunets I.V. *Theory and practice of translation*. Vinnytsia: Nova Knyha Publishers, 2001. с. 448.
8. Van Dijk T.A. *On the Analysis of Parliamentary Debates on Immigration*. Working paper for the Project Racism at the Top. Second draft July, 1998.
9. Van Dijk T.A. van. *What is political discourse analysis?* Amsterdam: Political linguistics, 1998.

REFERENCES

1. Kishchenko Nataliia, MORHUN I. (2023). *Osmyslennia kryteriiv mudrosti u konteksti mizhnarodnykh vidnosyn*. [Understanding the criteria of wisdom in the context of international relations] Kyiv: Aktualni Pytannia Humanitarnykh Nauk, 29 [in Ukrainian].
2. Koptilov V.V. (2003) *Teoriia i praktyka perekladu* [Theory and practice of translation. Kyiv: Vyshcha shk., 329 [in Ukrainian].
3. Petrenko V.V. (2007) *Osoblyvosti vyznachennia politychnoi movy* [Peculiarities of the definition of political language] *Politychnyi menedzhment*. 2. 16–24. [in Ukrainian].
4. Chilton P. (2004) *Analysing Political Discourse: Theory and Practice*. London & New York: Routledge. 226.
5. Chilton P., Schäffner C. (2002). *Politics as Text and Talk*. *Analytic Approaches to Political Discourse*. Amsterdam and Philadelphia: Benjamins. 245
6. Cotton D., Favley D., Kent S. (2006) *Market Leader*. Upper-Intermediate Level Longman / D. Cotton, D. Favley, S. Kent. London: Longman, 173.
7. Korunets I.V. (2001) *Theory and practice of translation*. – Vinnytsya: Nova Knyha Publishers. 448.
8. Van Dijk T.A. (1998) *On the Analysis of Parliamentary Debates on Immigration*. Working paper for the Project Racism at the Top Second draft. July, 189.
9. Van Dijk T.A. van. (1998) *What is political discourse analysis?* *Political linguistics*. Amsterdam, 19. 112–130.